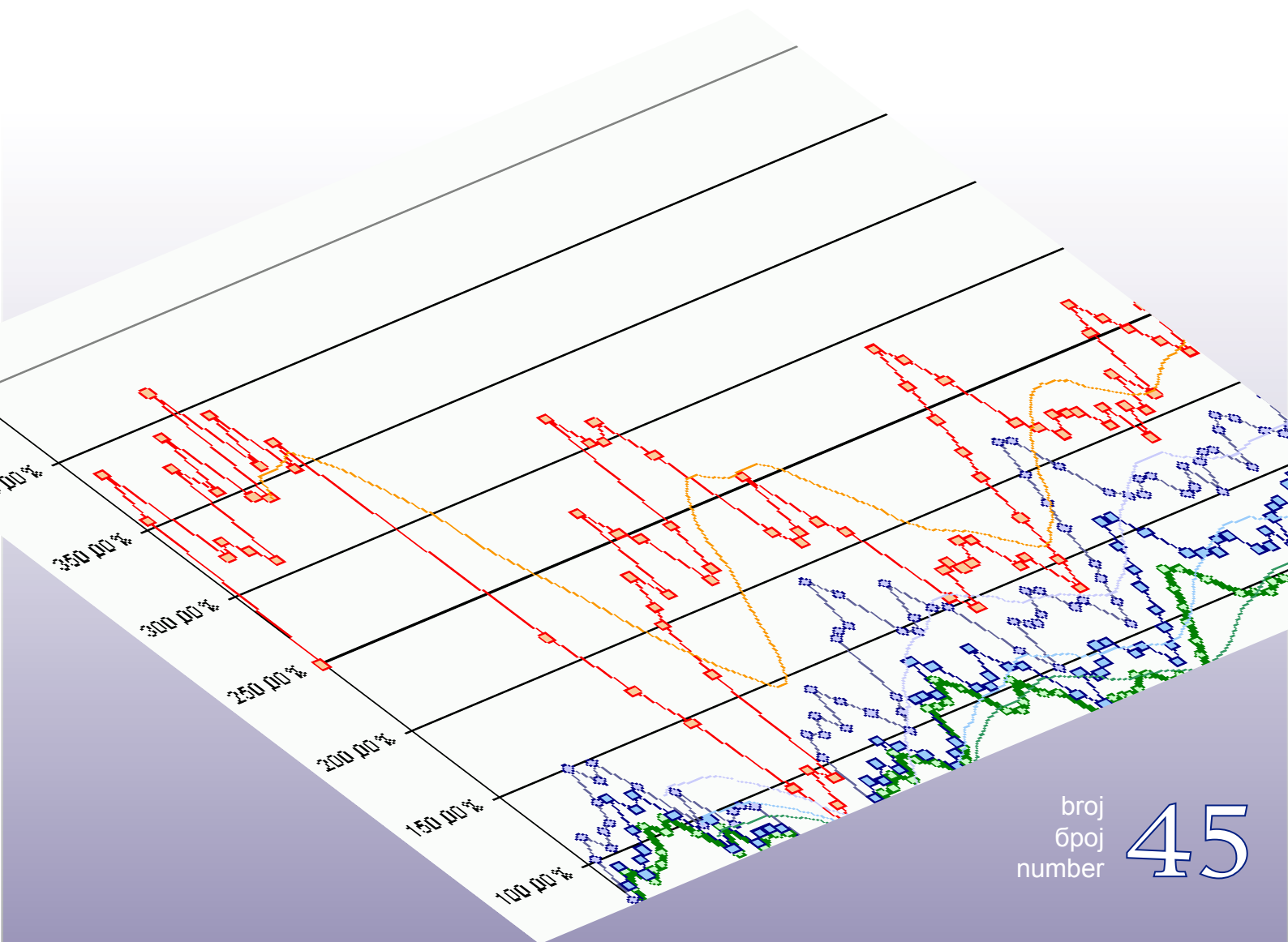

Macroeconomic Unit of the Governing Board of the Indirect Tax Authority

Oma Bilten

broj
број
number

45

Uz ovaj broj

Prethodnih nekoliko godina implementacija poreza na dodanu vrijednost (PDV) je bila u fokusu javnosti. Nakon enormnih suficita javnih prihoda, ostvarenih nakon uvođenja PDV-a, kraj 2007.g. i početak 2008.g. su donijeli stabilizaciju prihoda od PDV-a, što je bilo za očekivati, s obzirom na iskustva drugih zemalja u vrijeme prelaska na sistem PDV-a. Potpisivanjem Sporazuma o stabilizaciji i pridruživanju naplata prihoda od indirektnih poreza ponovno je u fokusu javnosti s obzirom na ugovorenu dinamiku ukidanja carina i ostalih nefiskalnih dažbina kod uvoza dobara porijeklom iz EU. Globalna ekonomska kriza, koja je zahvatila i Bosnu i Hercegovinu, negativno se odražava na potrošnju, investicije i ukupnu ekonomsku aktivnost. Sve to negativno utječe i na naplatu prihoda od indirektnih poreza. Zbog toga potrebno je što prije korigirati usvojene budžete nivoa vlada u BiH.

Nakon više napisa o politici oporezivanja duhanskih prerađevina u EU u ovom broju dajemo analizu efekata novog Zakona o akcizama u BiH u segmentu oporezivanja cigareta. Zakon predstavlja prvi važan korak ka usklađivanju strukture i stopa akciza na cigarete sa EU. Zakonom predviđena dinamika harmonizacije stopa akciza na cigarete sa minimalnim stopama EU, uz fleksibilnu proceduru prilagođavanja, garancija su da će BiH dostići sadašnje minimalne standarde EU do 2015.g. Istovremeno, uvođenje evropskih standarda doprinijeće propulzivnosti tržišta i jačanju konkurencije u ovom sektoru. Iako se očekuju značajniji fiskalni efekti, kojima se mogu u određenoj mjeri ublažiti gubici prihoda od carina, depresija potrošnje, izazvana smanjenjem dohotka, rastom nezaposlenosti i strahom od gubitka radnog mjesta, može umanjiti konačne efekte porasta stopa akciza. Pored toga, svako povećavanje stopa akciza može dovesti do jačanja crnog tržišta i krijumčarenja, a time i gubitka ne samo prihoda od akciza, nego i prihoda od carina i PDV-a. Da bi se porezne prevare spriječile potrebna je dodatna mobilizacija resursa i jačanje nadzornih aktivnosti UIO i ostalih institucija u BiH.

Osim natftnih derivata i cigareta akcizom se oporezuje i alkohol, alkoholna i bezalkoholna pića, vino i pivo. I oporezivanje ovih proizvoda akcizom potrebno je harmonizirati sa minimalnim standardima EU. Od ovog broja krećemo sa serijom analiza naplate prihoda na ovu grupaciju proizvoda i prikazom politike oporezivanja u BiH i EU.

dr.sc. Dinka Antić
šef Odjeljenja

Sadržaj:

Naplata indirektnih poreza: I i II 2009	2
Efekti novih stopa akcize na cigarete u BiH	4
Analiza naplate akciza na alkohol i alkoholna pića (uključujući pivo i vino)	11
Konsolidovani izvještaji: JR, entiteti, II 2009	15
Konsolidovani izvještaji: kantoni 2008	16

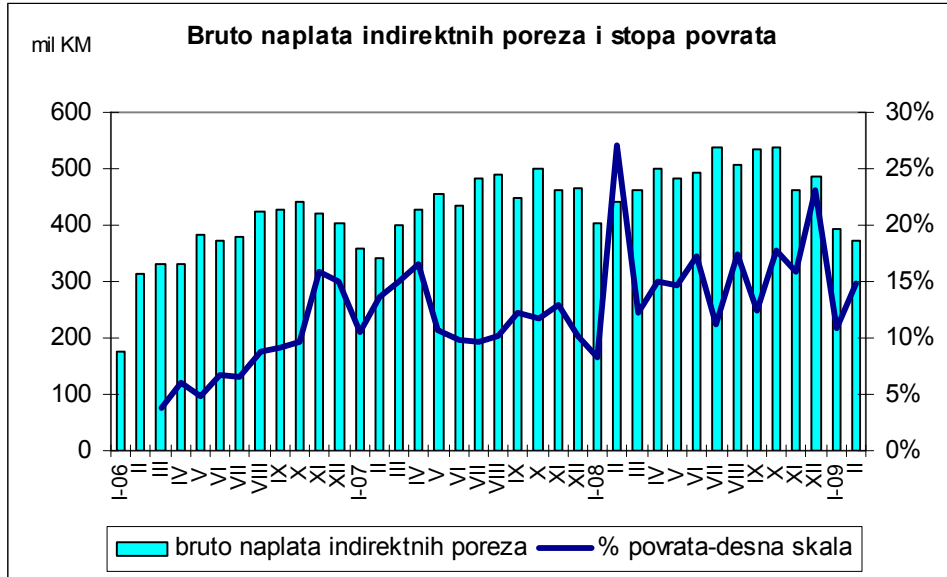
tehnička obrada : Sulejman Hasanović, IT saradnik
prevod : Edin Smailhodžić

Banja Luka: Bana Lazarevića, 78 000 Banja Luka, Tel/fax: +387 51 335 350, E-mail: oma@uino.gov.ba
Sarajevo:Đoke Mazalića 5, 71 000 Sarajevo, Tel:+387 33 279 553, Fax:+387 33 279 625, Web: www.oma.uino.gov.ba

Naplata indirektnih poreza I-II 2009.g.

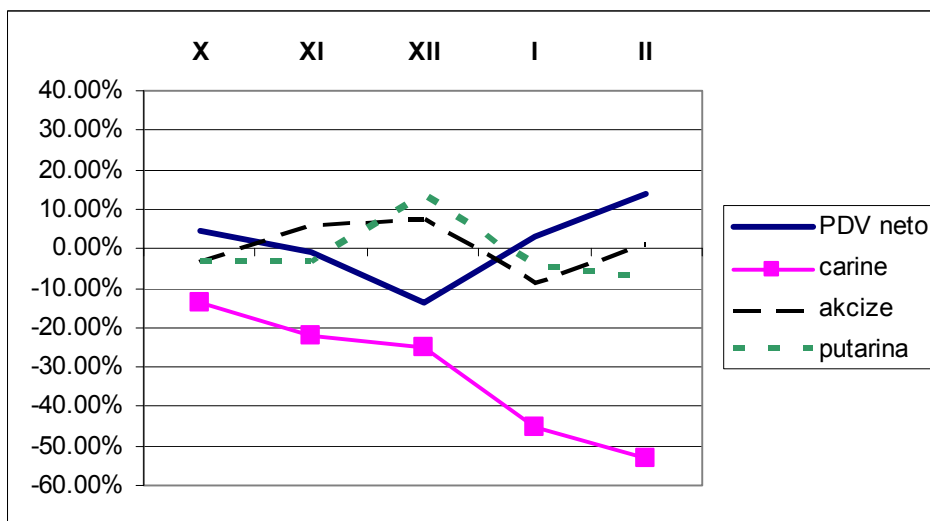
(pripremila: dr.sc. Dinka Antić)

U prošlom broju biltena napomenuli smo da se analiza naplate indirektnih poreza u prva dva mjeseca ne može izvršiti na standardni način, između ostalog poređenjem mjesečne naplate sa naplatom u istom mjesecu prethodne godine. Usporedbe mjesec/mjesec ne mogu dati pouzdane ocjene zbog problema sa isplatom povrata koji su nastali u četvrtom kvartalu 2007.g.. Problemi sa manjkom sredstava rezervi potrebnih za isplatu povrata su kulminirali blokadom povrata u januaru 2008. Nakon donošenja nove odluke UO UIO o visini rezervi na JR zaostali povrati su isplaćeni u februaru 2008.g.

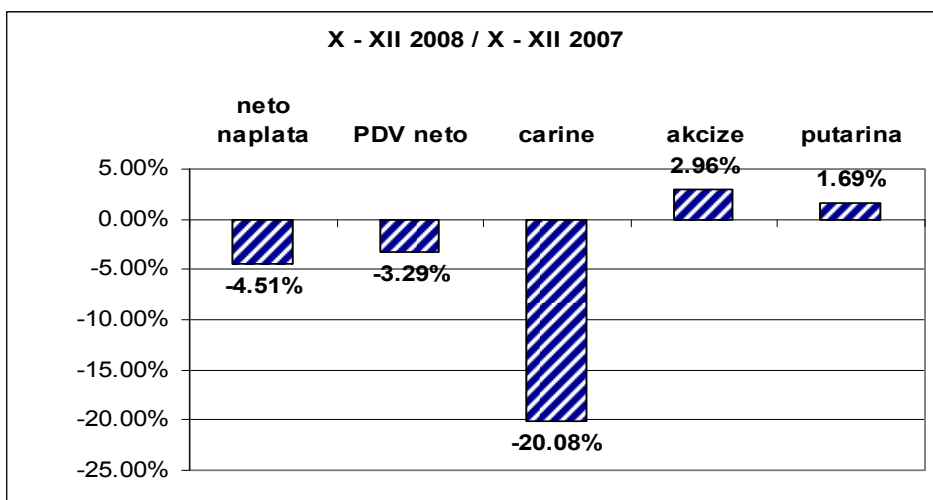
Grafikon 1

Zbog zadržavanja isplata povrata u 2007.g. i njihove isplate početkom 2008.g. mjesečni izvještaji sa JR u tom razdoblju nisu pouzdana osnova za mjesečna poređenja. Usporedbe naplate indirektnih poreza mjesec/mjesec su dane na Grafikonu 2.

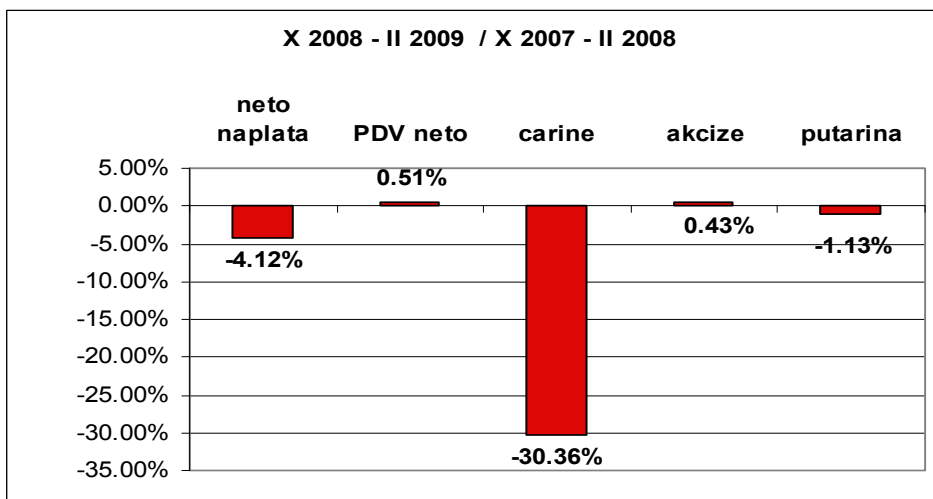

Grafikon 2

Prema procjenama trećina isplaćenih povrata se odnosila na zahtjeve podnešene u četvrtom kvartalu 2007.g. Da bi se oscilacije iznivelirale potrebno je kod analize posmatrati razdoblje od pet mjeseci (oktobar – februar) na kumulativnoj osnovi. Pored metodoloških problema usporedba petomjesečnog razdoblja je korisna da bi se sagledali negativni efekti finansijske krize na naplatu prihoda, budući da su prvi negativni efekti zabilježeni u četvrtom kvartalu 2008.g.¹ Iako je UIO 2008.g. okončala sa rastom prihoda od indirektnih poreza od 6,13% u odnosu na 2007.godinu četvrti kvartal je donio pad u naplati od 4,5% ili 57 mil KM manje nego u četvrtom kvartalu 2007.g. Pad je bio zabilježen kod PDV-a i carina, dok je kod prihoda od akciza došlo do blagog rasta. Analizirajući trend kumulativne naplate u posljednjih pet mjeseci (X-08 – II-09) i poredeći sa istim razdobljem iz prethodnih godina, tj. X-07 – II-08, uočavamo dalje pogoršanje u naplati koje je započelo negativnim trendom u četvrtom kvartalu 2008.g, a koji se nastavlja i u 2009.g. Kumulativno, promatrajući za pet mjeseci, naplaćeno je **4,12% manje prihoda, ili 80 mil KM manje**. Smanjenje carina od 20% u četvrtom kvartalu se povećalo na 30%. Negativan trend je zabilježen i kod putarine, dok je evidentno blago poboljšanje u odnosu na kretanja u četvrtom kvartalu zabilježeno početkom 2009.g. kod naplate PDV-a (Grafikon 4).

Grafikon 3

Grafikon 4

¹ Detaljnije o tome u Biltenu br. 43.

Efekti novih stopa akcize na cigarete u BiH

(piše: dr. sc. Dinka Antić)

1. UVOD

Nacrt Zakona o akcizama, koji je nedavno usvojio Upravni odbor Uprave za neizravno oporezivanje, uzburkao je sektore poslovne zajednice na koje se odnosi ovaj Zakon. U prvi plan se ističu zahtjevi za zaštitom domaćih proizvođača, obrazlažući ih praksom koje su imale zemlje u našem okruženju prethodnih godina. Problem je potrebno sagledati iz šire perspektive.

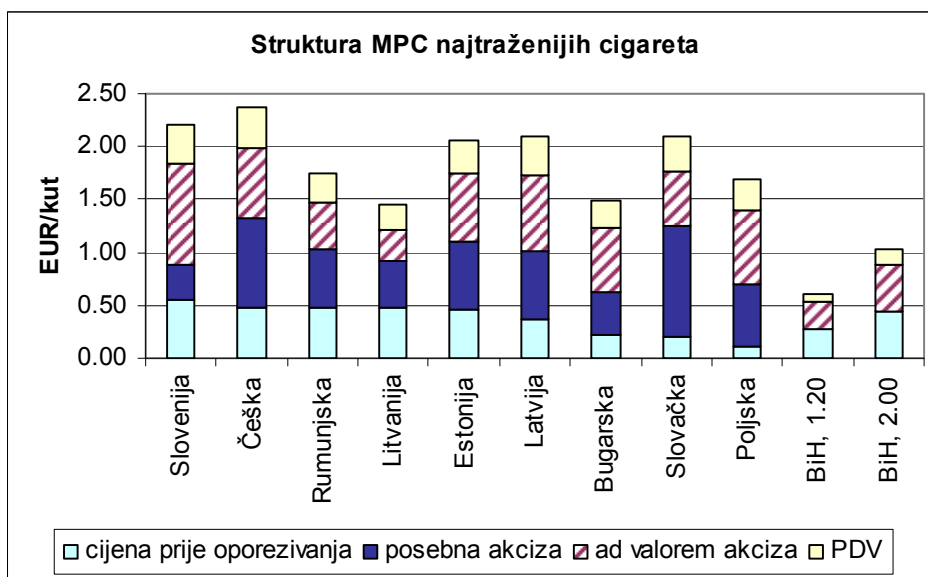
Bosna i Hercegovina se opredijelila za evropske integracije. Izbor "evropskog puta" zahtijeva ispunjenje često vrlo rigoroznih evropskih standarda. Harmonizacija stopa akciza predstavlja jednu od obaveza iz *Acquis*-a, pravne stečevine EU. Međutim, za razliku od nekih drugih obaveza harmonizacija stopa akciza, zbog svojih negativnih fiskalnih, ekonomskih i socijalnih efekata mora da se odvija u duljem periodu. Cijeneci želju svih građana u BiH da do 2015.g. postanu dio EU potrebno je već sada započeti sa tegobnim procesom prilagođavanja stopa akciza standardima EU, ne čekajući stjecanje statusa kandidata ili otvaranje poglavlja "Oporezivanje". Iskustva drugih zemalja koje su relativno nedavno pristupile EU pokazuje da je potrebno najmanje 6-7 godina da bi se dostigle minimalne stope akciza ili barem približilo tim standardima. Nositeljima fiskalne politike korisno je sagledati i negativno iskustvo Hrvatske, koja je, želeći zaštititi domaću proizvodnju cigareta, odugovlačila sa započinjanjem procesa harmonizacije. Danas je hrvatska duhanska industrija dovedena u vrlo nezavidnu situaciju budući da je potrebno povećavati stope akciza u situaciji kada se smanjuje potrošnja i u zemlji i u okruženju, u uvjetima pada ekonomske aktivnosti, izvoza i investicija i porasta fiskalnog deficita koji onemogućava prestrukturiranje duhanske industrije. Stoga, odluka Upravnog odbora UIO da krene sa uvođenjem evropskih standarda predstavlja pozitivan signal EU kako je BiH spremna da se suoči sa izazovima koje nosi proces prodruživanja EU, ma kako oni tegobni bili.

2. NACRT ZAKONA O AKCIZAMA U BIH I PARALELA SA EU

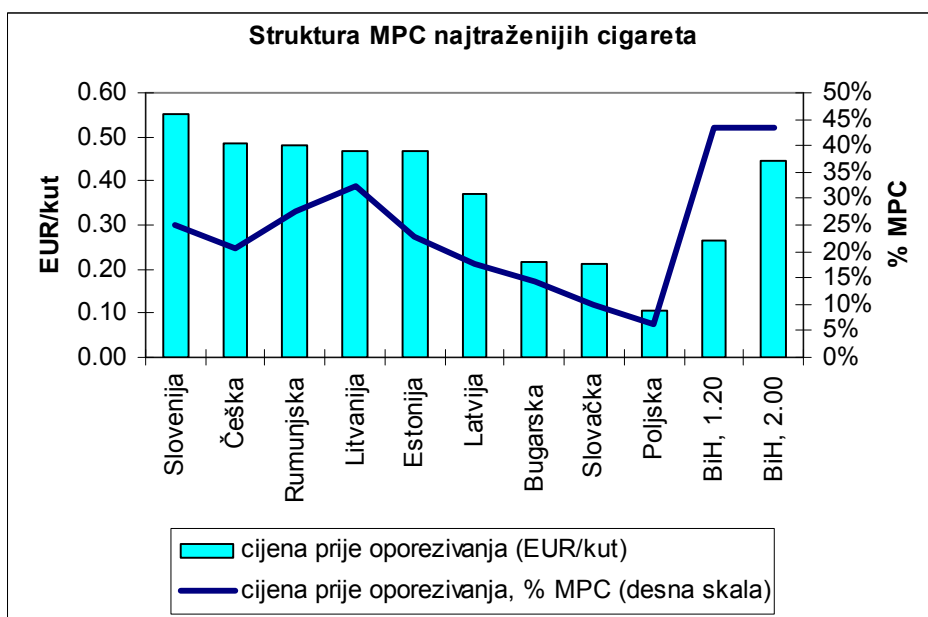
Prema postojećem Zakonu o akcizama u BiH cigarete se oporezuju stopom od 49% na osnovicu koju čini maloprodajna cijena umanjena za PDV. Po visini stopi *ad valorem* akcize BiH se nalazi u gornjoj polovici evropskih zemalja, dok je po ukupnom poreznom opterećenju na začelju, sa visokim nedostatkom u odnosu na minimalne stope EU². Postoji nekoliko razloga za takvu situaciju. Jedan od razloga je visok udio jeftinih cigareta u tržišnoj strukturi u BiH, a niska maloprodajna cijena uz primjenu procentualne stope akcize ne može odbaciti visoke iznose obaveze za akcizu. Pored toga, dugi niz godina BiH je održavala samo *ad valorem* akcizu, kako bi zaštitila domaću proizvodnju. I povećanje stopa 1.1.2005. je doprinijelo samo tome da se rasponi u maloprodajnim cijenama povećaju u korist jeftinijih cigareta. U međuvremenu su se javile i inozemne kompanije koje isporučuju jeftine cigarete, tako da se cilj, da se držanjem *ad valorem* stopa sačuva domaća proizvodnja, ne može više održati, a da se istovremeno ne protežiraju i uvoznici. Tržište cigareta u BiH je neuređeno, bez regulative u pogledu minimalnih standarda kvaliteta duhana u prometu, bez značajnije vertikalne integracije lokalnih kompanija sa domaćim proizvođačima, koji su prije rata bili dobro pozicionirani na domaćem i stranom tržištu zbog kvalitetnih sorti duhana. Dosadašnji sistem oporezivanja akciza, uz nižu stopu PDV-a u odnosu na prethodnu stopu od 20% poreza na promet, nije davao poticaje da se ulaže u internu ekonomiju kako bi se izborio veći tržišni udio.

² Više o politici oporezivanja cigareta u EU u Biltenima br. 40-41, 42 i 44.

Banja Luka: Bana Lazarevića, 78 000 Banja Luka, Tel/fax: +387 51 335 350, E-mail: oma@uino.gov.ba
Sarajevo: Đoke Mazalića 5, 71 000 Sarajevo, Tel:+387 33 279 553, Fax:+387 33 279 625, Web: www.oma.uino.gov.ba

Grafikon 1: Struktura MPC najpopularnijih cigareta, BiH i nove članice EU (izvor za EU: Evropska komisija, 1/1/2009)

Grafikon 2: Struktura MPC najpopularnijih cigareta, BiH i nove članice EU (izvor za EU: Evropska komisija, 1/1/2009)

Samo letimičan pogled na Grafikon 1 pokazuje koliko je interna ekonomija u BiH u zaostatku u odnosu na neke nove članice EU. Cijena prije oporezivanja kod najpopularnijih cigareta u BiH (MPC = 1,20 KM i 2,00 KM) je daleko viša od cijene prije oporezivanja (koja sadrži sve troškove, carinu, maržu/dobit) u drugim zemljama, što otvara prostor za poboljšanje interne ekonomije. Nasuprot tome, ostale zemlje imaju mnogo veće akcizne obaveze u odnosu na BiH. BiH ima još jednu fiskalnu konkurentnu prednost - nižu stopu PDV-a među najnižim u Evropi. Grafikon 2 pokazuje da BiH ima i najveći udio cijene prije oporezivanja u MPC i u nominalnom iznosu i u % poreznog opterećenja. Poredeći sa Slovenijom uočavamo da cijena prije oporezivanja svega 30% maloprodajne cijene, dok je u BiH više od 40%. Za ilustraciju, kod najpopularnijeg brenda

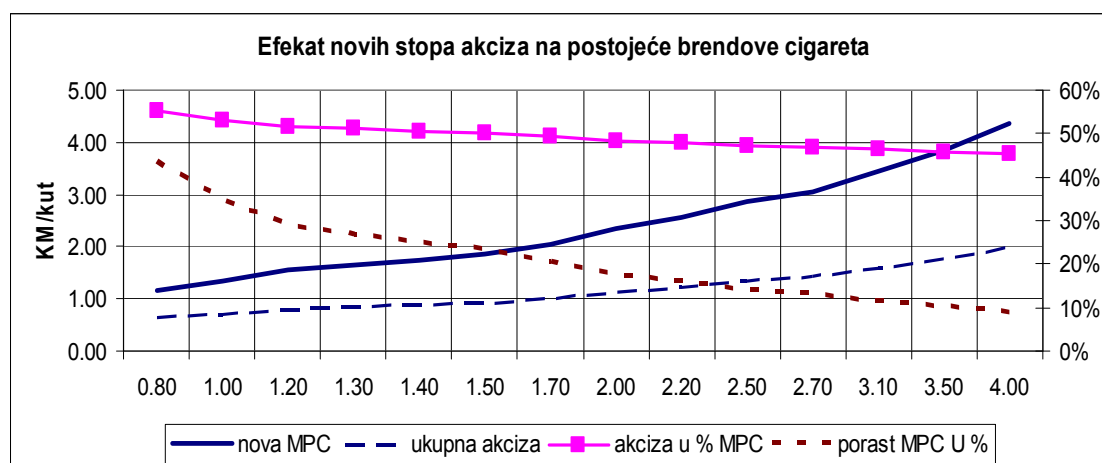
Slovenije od 4,30 KM cijena prije oporezivanja iznosi 1,08 KM, uključivo i visoke carinske obaveze, dok u BiH na istu MPC cijena prije oporezivanja iznosi 1,87 KM. Slično je i kod drugih brendova.

3. DINAMIKA HARMONIZACIJE STOPA AKCIZA U BIH

Nacrt Zakona o akcizama u BiH **predviđa zadržavanje iste stope *ad valorem* akcize u visini od 42% MPC i uvođenje 0,15 KM posebne³ akcize po paklici cigareta**. Isto tako, Upravni odbor se opredijelio za **postepeno uvođenje minimalne akcize na sve cigarete** od 2010.g., kako bi se eliminirala pojava dampinga kod cigareta nižih cjenovnih skupina.

U slučaju da se zemlja opredijeli za ubiranje minimalne akcize za cigarete čija je cijena niža od cijene najtraženijeg brenda **direktive EU propisuju da minimalna akciza ne može biti veća od akcize koja se ubire na najtraženije cigarete**. Plafoniranjem minimalne akcize izbjegava se protežiranje najpopularnijeg brenda i skupljih cigareta. Međutim, minimalnu akcizu je potrebno postepeno povećavati kako bi dostigla minimum od 64 EUR/1000 kom.

Uvođenje posebne akcize ne pogoduje jeftinijim cigaretama. Kao što se vidi iz Grafikona 3, pod pretpostavkom da se kompanije iz duhanske industrije neće odreći dijela dobiti kako bi kompenzirale uvođenje posebne akcize, uvođenje složene stope akcize će dovesti do većeg povećanja maloprodajnih cijena kod proizvođača/uvoznika jeftinijih brendova. I opterećenje akcizom ima opadajuće kretanje, tj. ono se relativno smanjuje kako raste maloprodajna cijena. Raspon maloprodajnih cijena između najskupljeg i najjeftinijeg brenda danih na Grafikonu 3 je smanjen sa 5:1, kao što je danas, na 3,7:1.

Grafikon 3: Efekti novih stopa akciza na postojeće brendove cigareta

U uvodnom dijelu smo objasnili razloge koji su vodili Upravni odbor da pristupi harmonizaciji stopa akciza. S obzirom na iskustva novih članica EU postavlja se pitanje kojom dinamikom BiH treba da dalje usklađuje stope akciza kako bi dostigla minimalne standarde EU. Za razliku od tih zemalja BiH nema na raspolaganju deset godina da usklađuje stope imajući u vidu da je izvjesno da će se za pet godina značajno povećati minimalne stope akcize u EU. Stoga, za BiH nema druge opcije nego da do 2015.g pokuša dostignuti sadašnje minimalne standarde od 64 EUR/1000 kom. Sada se postavlja pitanje kojim tempom povećavati stope od 2010.godine i na koju vrstu akcize staviti težište, *ad valorem* ili posebnu.

Postoji nekoliko scenarija:

- i. da se povećava samo stopa *ad valorem* akcize

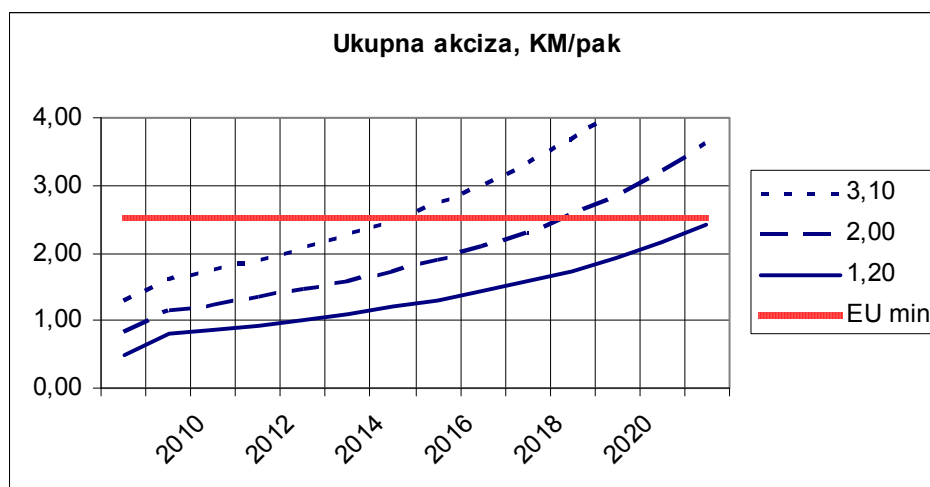
³ U upotrebi je i termin „specifična akciza“, kao transpozicija engleskog termina „specific excise“

- ii. da se povećava samo stopa posebne akcize
- iii. da se pronađe optimalni omjer obje vrste akcize.

Mogući scenariji su simulirani na tri karakteristična brenda u BiH: cigaretama koje danas imaju cijenu 1,20 KM, 2 KM i 3,10 KM.

Scenario 1: ravnomjerno povećavanje stope *ad valorem* akcize , stopa posebne akcize = 0,15 KM/kut

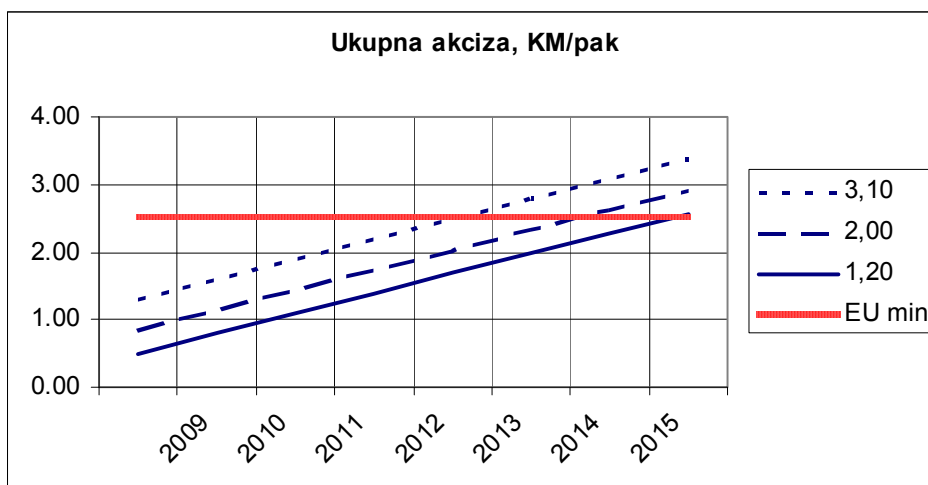
Ukoliko se povećava samo *ad valorem* stopa minimalna akciza od 64 EUR na cigarete koje sada imaju MPC 1,20 KM biće postignut tek 2020. godine. Na najskuplji brend harmonizacija će se postići 2015.g. (Grafikon 4).

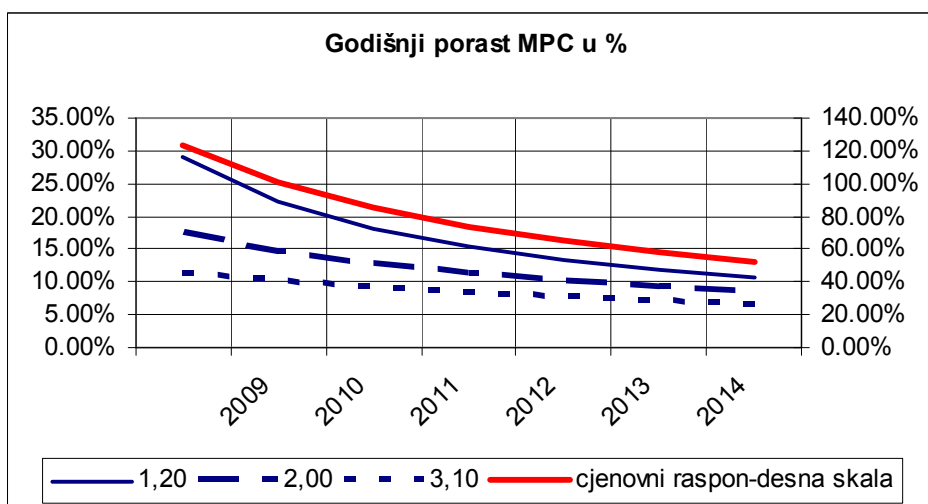
Grafikon 4: Dinamika harmonizacije povećavanjem *ad valorem* stope

Scenario 2: ravnomjerno povećavanje stope posebne akcize za 0,15 KM godišnje, stopa *ad valorem* akcize = 42%

Ukoliko se povećava samo posebna akciza minimalna akciza od 64 EUR na cigarete koje sada imaju MPC 1,20 KM biće postignut 2015.godine. Na najskuplji brend harmonizacija će se postići 2012.g. (Grafikon 5). Na kraju procesa harmonizacije značajno će se smanjiti raspon u cijenama između ova dva brenda (Grafikon 6).

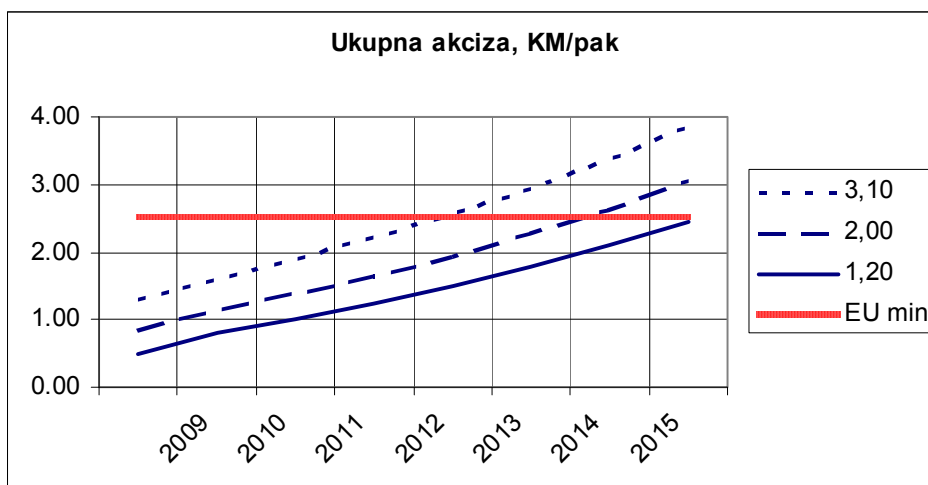
Grafikon 5: Dinamika harmonizacije povećanjem posebne stope

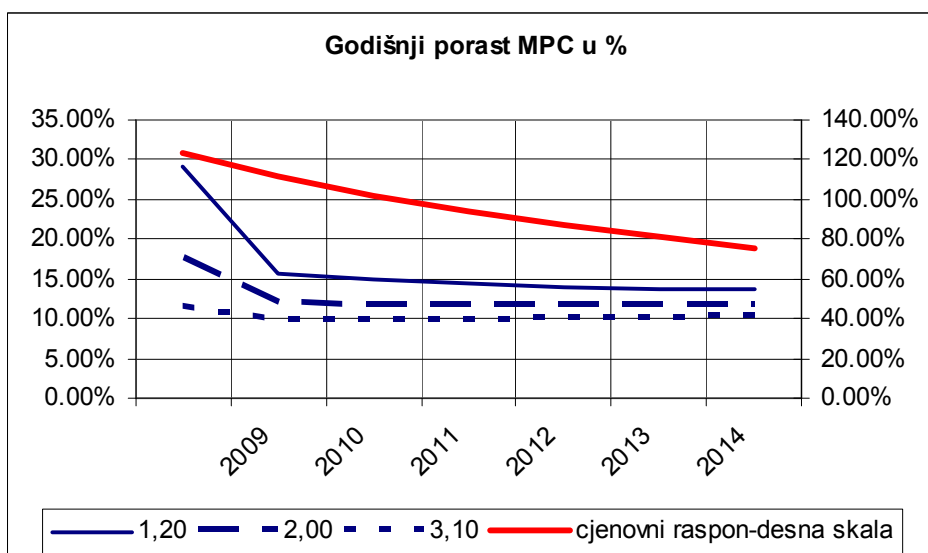
Grafikon 6: Dinamika harmonizacije povećanjem stope posebne akcize

Scenario 3: ravnomjerno povećavanje stope posebne akcize za 0,07 KM i stope ad valorem akcize do 2% godišnje

Umjerenim povećavanjem obje stope na godišnjoj razini, i to posebne za 0,07 KM i ad valorem 2% godišnje postiže se harmonizacija najjeftinijeg brenda 2016.g. (Grafikon 7), a povećanje maloprodajnih cijena je u početnim godinama harmonizacije znatno podnošljivije za proizvođače/uvoznike (Grafikon 8), tako da je konačni raspon cijena nešto viši nego u prethodnom scenariju. Napominjemo da povećanje ad valorem stope ide do 57% što je maksimalna visina u članicama EU.

Grafikon 7: Dinamika harmonizacije kombiniranim povećanjem stope obje akcize

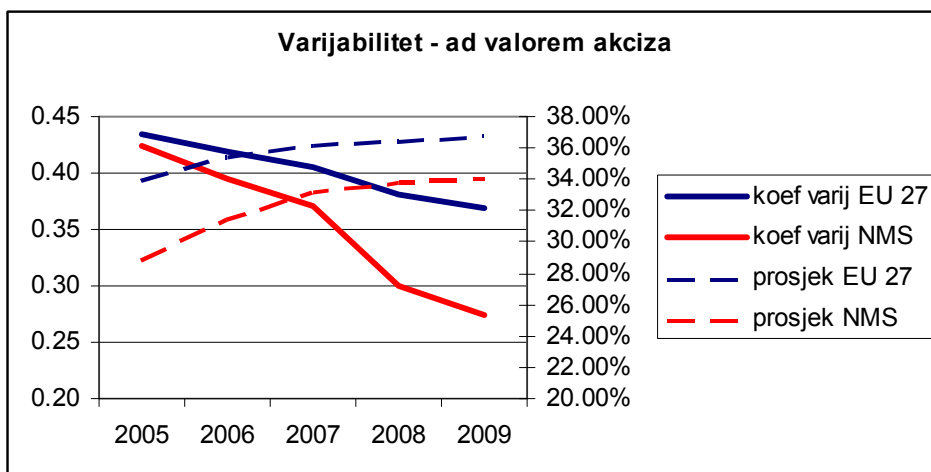
Grafikon 8: Dinamika harmonizacije kombiniranim povećanjem stope obje akcize

Članovi Upravnog odbora UIO opredijelili su se za postepeno povećavanje stope posebne akcize (scenario ii). U daljem tekstu objasnimo zašto je scenario (ii) najpovoljnija opcija sa stanovišta dinamike ispunjenja sadašnjih minimalnih standarda EU. Analiza tri scenarija je pokazala da je nužno istrajavati na postepenom povećavanju posebne akcize ukoliko se želi usmjeravati potrošnja cigareta ka kvalitetnijim vrstama. Insistiranje na ad valorem akcizi negativno bi djelovalo na konkurentnost na tržištu, dovelo bi do zadržavanja postojeće strukture cigareta i odnosa na tržištu. Samo uvođenje posebne akcize može djelovati na proizvođače/uvoznike da ulažu u poboljšanje kvaliteta proizvoda i povećanje efikasnosti interne ekonomije, te da povećavaju prodajne napore. Iako scenario (iii) predstavlja umjerenu opciju treba naglasiti trend posljednjih godina u EU u pogledu stopa ad valorem akcize. Kako se vidi iz Grafikona 9 prosječna stopa akcize u EU ne prelazi 40%. Istovremeno odvija se proces konvergencije stope ad valorem akcize, tako da se stope sve više ujednačavaju oko prosjeka. Taj trend, mjereno koeficijentom varijacije, je još više naglašen u novim članicama. S obzirom da je sadašnja stopa ad valorem akcize 42% očigledno je da je BiH već dostigla gornje granice. Stoga, ostaje scenario (ii) kao moguća opcija kojim se osigurava sljedeće:

- struktura i visina stopa akciza u BiH se harmonizira sa minimalnim standardima EU

Banja Luka: Bana Lazarevića, 78 000 Banja Luka, Tel/fax: +387 51 335 350, E-mail: oma@uino.gov.ba
 Sarajevo: Đoke Mazalića 5, 71 000 Sarajevo, Tel:+387 33 279 553, Fax:+387 33 279 625, Web: www.oma.uino.gov.ba

- trendovi oporezivanja cigareta u BiH usklađuju se sa procesom konvergencije stopa akciza u EU
- jača se konkurentnost i propulzivnost na tržištu duhanskih proizvoda, čime se ostvaruju i ciljevi socijalne i zdravstvene politike
- dinamika harmonizacije stopa akciza je usklađena sa planiranom dinamikom realizacije procesa pridruživanja EU.

Grafikon 9: Varijabilitet stope ad valorem akcize u EU i novim članicama

4. ZAKLJUČAK

Analiza procesa usklađivanja stopa akciza u članicama sa minimalnim standardima EU pokazala je da je proces harmonizacije složen i da zahtijeva dulje vremensko razdoblje usklađivanja. Nova strategija EU podrazumijeva značajno povećanje minimalne stope akcize kako bi se ostvarili ciljevi socijalne i zdravstvene politike EU. Članice koje do sada nisu izvršile harmonizaciju će se naći u još težoj poziciji, mada je najavljeno iz Komisije da će nekima bići produžena postojeća tranzicijska razdoblja. Ujednačavanjem standarda oporezivanja akcizom u EU trebalo bi eliminirati štetnu poreznu konkurenciju između članica i stvoriti uvjete za ravnopravnu utakmicu između kompanija u duhanskoj industriji. Sve su ovo korisna iskustva za BiH. Prednost za BiH jeste postojanje povoljne klime, tj. opće podrške evropskim integracijama. Pored toga, postojanje Upravnog odbora UIO idealan je mehanizam za postizanje fleksibilnosti i operativnosti kod usklađivanja stopa akciza, kao što je tu ulogu odigrala vlada u slučaju Slovenije. Štaviše, budući da su entitetski ministri financija članovi UO sa pravom veta, odlučivanje o stopama akcize u okviru UO zaštititi i interese entiteta, što je nužno s obzirom na ustavno-politički ustroj (za razliku od centralizovane Slovenije). Ponuđene simulacije dinamike i tempa prilagođavanja pokazale su da je potrebno pažljivo balansirati obje vrste akcize kako bi se uklopili u zahtjeve EU i zadanu dinamiku harmonizacije. Na kraju, analiza strukture maloprodajne cijene u BiH i u nama bliskim zemljama je pokazala da postoji prostor za poboljšanje interne ekonomije u proizvodnji cigareta u BiH, uz vertikalnu integraciju sa proizvođačima sirovine – duhana, tako da proces harmonizacije stopa može biti u znatnoj mjeri relaksiran.

Kretanje prihoda od akciza na alkohol i alkoholna pića (uključujući pivo i vino)

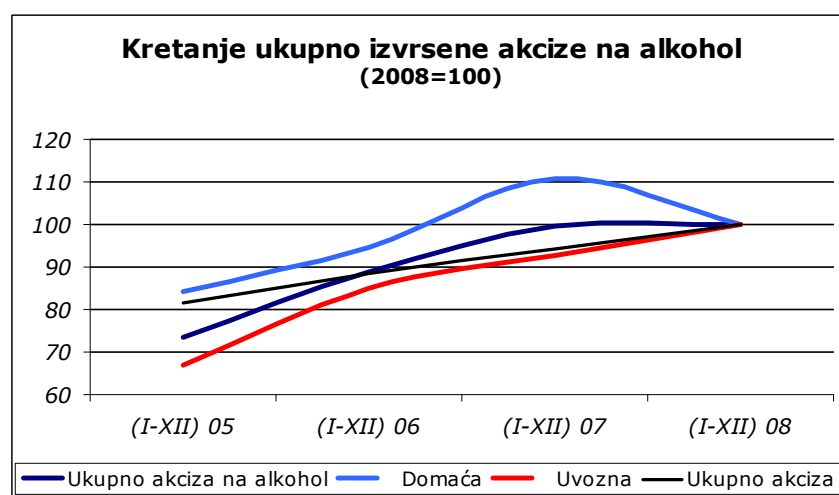
(članak pripremio: Aleksandar Eskić, makroekonomista u Odjeljenju)

Ovim člankom otvaramo temu politike oporezivanja alkohola i alkoholnih pića uključujući pivo i vino, kao i dosadašnje iskustvo Uprave za indirektno oporezivanje Bosne i Hercegovine u tom pogledu. U ovom broju predstavimo najznačajnije karakteristike kako u smislu dinamike i smjera kretanja količine i vrijednosti alkohola i alkoholnih pića, tako i pripadajućih izvršenih akciza u posmatranom periodu 2005 – 2008. godina. Zašto baš ovaj četvorogodišnji period? Pa zato što se u tom periodu primjenjivao osnovni sistemski Zakon o akcizama u BiH⁴ koji je stupio na snagu 01.01.2005. godine što korespondira sa formiranjem instituta Jedinstvenog računa (JR) pri čemu su se, između ostalih, prihodi od oporezivanja prometa ove vrste robe uplaćivali na taj račun. Podsjećamo da se u pomenutom periodu nisu desile značajnije izmjene tretmana oporezivanja analiziranih proizvoda. Analize su rađene na osnovu raspoloživih podataka Uprave za indirektno oporezivanje Bosne i Hercegovine.

Osnovne karakteristike sistema oporezivanja alkohola i alkoholnih pića za period 2005 - 2008

U cijelom četvorogodišnjem razdoblju prihodi od akciza na alkohol i alkoholna pića (uključujući pivo i vino) u Bosni i Hercegovini kontinuirano rastu i skoro su za 35% veći 2008. nego 2005. godine. U istom periodu udio u ukupno naplaćenim akcizama nije se bitno promijenio. U izvjesnoj mjeri, izuzetak je 2008. godina kada dolazi do stagnacije ukupno naplaćene akcize na alkohol i alkoholna pića u odnosu na prethodnu godinu, pri čemu dolazi do oštrog pada domaće komponente koji je neutralisan rastom uvozne komponente. Upravo zbog toga dolazi i do blagog pada participacije ovog prihoda u ukupnim prihodima od akciza u 2008. godini. U narednom broju predstavimo raspoložive podatke za 2009. godinu po vrstama akciznih proizvoda, izražene trendove u potrošnji alkohola i alkoholnih pića, prikupljene akcize kao i moguće izmjene politike oporezivanja ovih vrsta proizvoda.

Osnovna svrha ove opšte analize je da ukaže na smjer i dinamiku kretanja posmatranih pojava ili njenih dijelova što doprinosi boljem razumijevanju trenutnog stanja, šta možemo očekivati u budućnosti ukoliko zadržimo postojeće politike, kao i mjesta na kojima je potrebno intervenisati kako bi minimalno potrebno uskladili našu praksu sa EU standardima u ovoj oblasti.

⁴ Službeni glasnik BiH (62/04)

Tabela 1. (Graf 1.): Kretanje ukupno izvršene akcize na alkohol

(2008=100)	(I-XII) 05	(I-XII) 06	(I-XII) 07	(I-XII) 08
Ukupno akciza na alkohol	74	89	100	100
<i>Domaća</i>	84	95	111	100
<i>Uvozna</i>	67	85	93	100
Ukupno akciza	81	89	94	100

Prilikom predstavljanja podataka uzeli smo 2008. godinu kao baznu (2008=100) i shodno tome preračunavali vrijednosti iz prethodnih godina. Iz donje tabele vidimo da je ukupna akciza na alkohol bilježila iznadproprcionalan rast u poređenju sa rastom ukupnih akciza. Pri tome, uvozna akciza je rasla znatno brže nego domaća akciza koja je u 2008. godini pala za oko 10%. Ovim dolazimo do zaključka da domaća proizvodnja polako gubi utakmicu sa uvoznim proizvodima te da je hitno potrebno istražiti uzroke ovakvog stanja i definisati mjere za njegovo prevazilaženje.

Na ovom mjestu predstavimo osnovne karakteristike pivarske industrije u Bosni i Hercegovini što bi trebalo dati odgovor zašto bismo trebali snažno poduprijeti domaću proizvodnju. Ova industrija zapošljava oko 1,400 radnika i pri tome je iskorištenost instalisanih kapaciteta oko 40%. Predstavnici ove industrije tvrde da svako radno mjesto u pivari veže još najmanje tri iz pratećih djelatnosti. Odbor grupacije pivara BiH upozorava na tešku situaciju u pivarskoj industriji, posebno zbog enormnog uvoza piva iz susjednih zemalja, i najavljuje čak smanjenje proizvodnje i otpuštanje radnika.

U pokušaju da se goleme površine u državnom vlasništvu iskoriste, a poljoprivrednim proizvođačima uz optimalnu tehnologiju osigura isplativ posao, neke pivare su već preduzele konkretne korake. Uspjeli su doći do kvalitetne domaće sorte ječma, i na područjima koja pogoduju proizvodnji ječma zasijali određenu površinu ovom kulturom. Dodatno, otpočeli su sa finansiranjem ove proizvodnje ali očekuju i neke konkretne pomoći domaćih vlasti što bi omogućilo otkup ječma i smanjilo veliki uvoz ove žitarice koju trenutno uvozi 6 domaćih pivara.

Tabela 2. (Graf 2.): Značajnost akcize na alkohol i alkoholna pića

	I-VI/I-XII 05	I-VI/I-XII 06	I-VI/I-XII 07	I-VI/I-XII 08
Učešće akcize na alkohol	8.7/9.2	9.6/10.2	10.4/10.8	9.7/10.2

Iz Tabele 2. vidimo da se učešće ove akcize konstatno kreće na nivou oko 10% ukupne akcize s tim da dolazi do blagog pada u posljednoj posmatranoj godini. U apsolutnom iznosu, iznos ove vrste akcize je tek neznatno porastao, ali zbog rasta prihoda od akcize na naftu i naftne derivate participacija ove vrste prihoda bilježi blagi pad. Isto tako primjećujemo još jednu osobinu ove vrste prihoda, a ona se odnosi na redovno manje učešće ovog prihoda na kraju polugodišta u odnosu na kraj godine. To nas navodi na zaključak da je potrošnja ove vrste proizvoda sezonski određena što je potrebno uzeti u obzir prilikom planiranja prihoda od ove vrste poreza, posebno ako izmjena politika oporezivanja stupa na snagu tokom kalendarske godine.

Na Grafu 3. prikazano je kretanje učešća domaće i uvozne akcize u ukupnoj akcizi na alkohol u analiziranom periodu. Iz prikazanog jasno se vidi promjena smjera kretanja iz godine u godinu, ali ipak u korist uvozne akcize u odnosu na domaću. Učešće domaće akcize je opalo sa 44.4% krajem 2005. godine na 38.8% krajem 2008. godine dok je uvozna akciza porasla sa 55.6% na 61.2% u istom periodu. Isto tako vidimo da se domaća akciza `popravila` u drugom polugodištu što opet ukazuje na moguće latentne rezerve za domaću proizvodnju koji trebaju da obezbjede jednako kvalitetno prisustvo na tržištu tokom cijele godine.

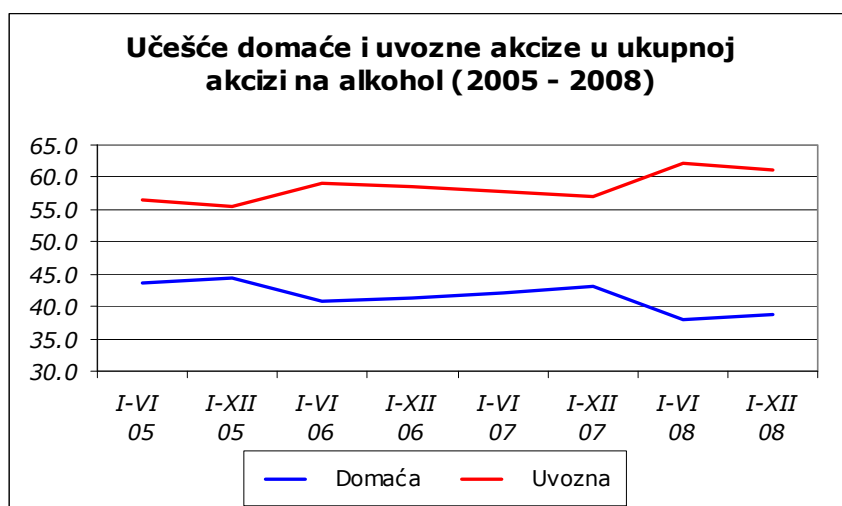

Tabela 3. (Graf 3.): Udio domaće tj. uvozne u ukupnoj akcizi na alkohol

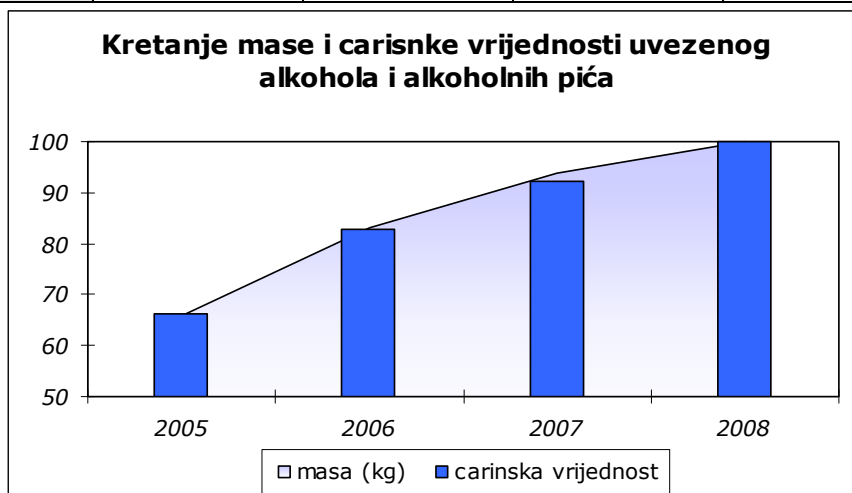
	I-VI/I-XII 05	I-VI/I-XII 06	I-VI/I-XII 07	I-VI/I-XII 08
Domaća	43.6/ 44.4	40.8/ 41.4	42.2/ 43.1	37.9/ 38.8
Uvozna	56.4/ 55.6	59.2/ 58.6	57.8/ 56.9	62.1/ 61.2

U Tabeli 4. predstavili smo podatke prema carinskim prijavama koje se odnose na količinu i vrijednost uvoza alkohola i alkoholnih pića⁵. Uzeli smo 2008. godinu kao baznu i primjećujemo skoro savršeno uzajamno kretanje obe posmatrane pojave što ukazuje na približno identičnu strukturu ovih proizvoda koji se uvoze. Prosječna vrijednost je 1 KM/kg tokom cijelog analiziranog perioda. Ako uzmemo da je većina ovih proizvoda porijekom iz Republike Srbije i Republike Hrvatske onda možemo pomisliti da postoji stabilna potražnja za ovim proizvodima i da domaći proizvođači za sada ne uspijevaju da osjetno poboljšaju svoju poziciju na veoma liberalnom BiH tržištu.

⁵ Poglavlje 22, Carinska tarifa BiH za 2009. god.

Tabela 4. (Graf 4.): Kretanje količine i carinske vrijednosti uvezenog alkohola i alkoholnih pića

(2008=100)	2005	2006	2007	2008
masa (kg)	66	83	94	100
carinska vrijednost	66	83	92	100

U narednom broju predstavimo osnovne konture evropskog zakonodavstva u ovoj oblasti i smjer u kojem naša zemlja treba da se kreće prilikom redefinisiranja tretmana ovih proizvoda. Nastojaćemo da približimo domete EU zakonodavstva veoma detaljno i prikazemo ih spram trenutnih rješenja u BiH, kao i rješenja koja bi mogla postati naša stvarnost veoma skoro.

Konsolidovani izvještaji

(pripremila: Mirela Kadić, pomoćnik za istraživački rad)

Tabela 1. (Konsolidovani izvještaji: BiH: entiteti, JR)

Konsolidovani izvještaj uključuje:

- prihode od indirektnih poreza koje prikuplja Uprava za indirektno oporezivanje na Jedinstveni račun,
- transfere sa Jedinstvenog računa UIO za servisiranje vanjskog duga,
- transfere sa Jedinstvenog računa UIO za finansiranje Brčko Distrikta, kantona, općina i Direkcija za puteve,
- prihode budžeta Bosne i Hercegovine sa Jedinstvenog računa UIO,
- prihode i rashode budžeta Federacije BiH,
- prihode i rashode budžeta Republike Srpske.

Tabele 2.1. – 2.6. (Konsolidovani izvještaji: kantoni)

1. Konsolidovani izvještaj uključuje:

- Prihode i rashode budžeta kantona
- Prihode i rashode budžeta pripadajućih općina

BiH: entiteti i JR, I-II, 2009. g.

		I	II	Ukupno
1	Tekući Prihodi	384,4	357,0	741,3
11	Porezni prihodi	367,0	337,2	704,2
111	Indirektni porezi (i sredstva sa JR)	351,7	316,9	668,6
	PDV	254,3	209,2	463,5
	PDV na uvoze	126,3	151,9	278,1
	PDV obaveza prema PDV prijavama	168,1	109,4	277,5
	PDV prema automatskom razrezu od stane UIO	0,0	0,0	0,1
	PDV jednokratne uplate	0,1	0,4	0,5
	Ostalo	2,6	1,9	4,6
	Povrat PDV	-42,8	-54,4	-97,2
	Carine	22,3	27,7	50,0
	Porez na promet	0,4	0,7	1,1
	Akciza	61,7	65,4	127,1
	uvozni pr.	49,1	44,2	93,3
	u zemlji	12,6	21,2	33,9
	Putarina	12,0	13,3	25,4
	Ostalo	1,0	1,1	2,1
	Ostali povrati	-0,2	-0,5	-0,7
112	Direktni porezi	15,3	20,3	35,6
	Porezi na dohodak i dobit	7,5	9,7	17,2
	Ostali poreski prihodi	7,8	10,6	18,4
12	Neporezni prihodi	16,3	19,6	35,9
13	Ostali prihodi	0,0		0,0
14	Donacije/grantovi	0,2		0,2
15	Transferi viših nivoa	0,8	0,2	1,0
2	Tekući Rashodi	311,5	373,7	685,2
21	Tekući izdaci	56,3	80,1	136,5
211	Plaće i naknade	53,0	72,7	125,7
212	Izdaci za materijal i usluge	3,3	7,5	10,8
22	Grantovi/Socijalni transferi/Subvencije	17,4	55,4	72,8
	Transferi domaćinstvima	14,6	43,3	58,0
	Tranferi organizacijama/institucijama	0,1	1,2	1,3
	Subvencije	2,7	10,9	13,6
23	Plaćanje kamate	0,7	9,0	9,7
24	Ostali izdaci/potrošnja/transfери	1,0	20,5	21,5
25	Transferi sa JR	216,8	200,8	417,6
	od čega: Budžet BiH	52,3	60,7	113,0
	od čega: FBiH / kantoni, opštine, Direkcija za ceste	124,0	110,9	235,0
	od čega: RS / gradovi, opštine, JP "Putevi RS"	29,8	20,0	49,8
	od čega: Brčko	10,6	9,2	19,8
27	Transferi kantonima, opstinama i gradovima	18,6	7,3	25,9
28	Neto pozajmljivanje*	0,7	0,5	1,2
3	Neto nabavka nefinansijskih sredstava	0,3	9,3	9,6
4	Vladin suficit (+)/ deficit(-) (1-2-3)	72,5	-26,0	46,5
5	Neto finansiranje**	-0,63	-0,4	-1,0

Tabela 1.

Bosansko-podrinjski kanton, I-XII 2008.g.

		I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII	I-XII 2008
1	Prihodi (11+12+13+14)	2.768.849	2.750.910	3.037.627	3.311.453	5.735.885	3.985.677	5.795.821	3.529.348	3.541.007	3.463.367	2.709.495	5.862.373	46.491.812
11	Prihodi od poreza	2.467.845	2.248.870	2.728.926	2.830.978	2.725.008	2.848.934	3.038.011	2.785.484	2.983.414	3.056.932	2.353.712	2.844.799	32.912.913
	Porezi na dobit pojedinaca i preduzeća	37.212	65.132	44.962	31.750	51.546	38.941	25.966	64.128	13.595	50.122	22.268	35.537	481.158
	Porezi na plaće i radnu snagu	160.574	255.134	266.876	314.130	250.979	250.126	281.557	256.668	275.736	266.527	261.404	526.203	3.365.916
	Porez na imovinu	32.174	77.592	51.961	55.401	53.291	71.460	61.718	103.562	41.940	26.133	25.784	25.625	626.642
	Domaći porezi na dobra i usluge (po propisima do 31,12,2005)	58.243	64.563	10.764	7.722	26.260	21.794	52.691	7.346	25.910	19.603	11.428	16.143	322.467
	Prihodi od indirektnih poreza	2.172.347	1.775.526	2.343.046	2.408.667	2.330.852	2.453.168	2.603.354	2.341.641	2.613.797	2.682.745	2.019.513	2.217.800	27.962.454
	Ostali porezi	7.296	10.922	11.317	13.308	12.080	13.445	12.725	12.139	12.436	11.802	13.316	23.492	154.276
12	Neporezni prihodi	242.861	391.911	238.928	380.340	253.382	509.700	415.748	397.867	222.425	303.668	238.714	342.390	3.937.936
13	Grantovi	19.326	104.955	66.742	96.622	2.754.508	623.844	2.327.001	327.172	326.870	102.179	104.298	2.690.827	9.544.344
14	Ostali prihodi	38.817	5.174	3.032	3.512	2.986	3.199	15.061	18.825	8.297	587	12.771	-15.642	96.618
2	Rashodi (21+22)	2.680.335	2.890.455	3.317.224	3.218.587	3.082.728	3.761.428	3.869.327	3.824.276	3.075.544	4.250.479	3.506.836	5.550.869	43.028.088
21	Tekući izdaci	2.680.335	2.890.977	3.317.663	3.219.507	3.082.812	3.761.866	3.869.807	3.824.839	3.073.322	4.250.967	3.507.236	5.551.195	43.030.526
	Plaće i naknade	1.510.491	1.614.763	1.602.434	1.609.114	1.634.022	1.656.784	1.930.869	1.562.009	1.635.146	1.686.590	1.664.951	1.824.023	19.931.198
	od čega: Bruto plaće	1.295.121	1.377.112	1.342.975	1.340.794	1.371.096	1.350.562	1.330.774	1.339.172	1.381.823	1.402.269	1.407.094	1.432.466	16.371.259
	od čega: Naknade	215.370	237.650	259.460	268.320	262.925	306.222	600.095	222.837	253.324	284.321	257.857	391.558	3.559.939
	Doprinosi poslodavca i ostali doprinosi	161.773	164.952	166.770	165.738	168.521	177.070	163.737	167.736	169.026	175.063	175.398	164.542	2.020.324
	Izdaci za materijal i usluge	405.810	528.559	524.316	411.936	317.417	310.080	261.763	171.701	332.175	523.055	505.732	772.388	5.064.931
	Grantovi	602.070	580.335	1.022.392	1.031.353	958.553	1.611.663	1.512.014	1.914.545	886.106	1.748.605	1.159.601	2.786.971	15.814.209
	Izdaci za kamate i ostale naknade	191	2.368	1.364	1.366	1.489	1.269	1.424	1.314	24.934	117.654	1.554	1.271	156.198
	Doznake nižim potrošackim jedinicama	0	0	386	0	2.810	5.000	0	7.535	25.935	0	0	2.000	43.666
22	Neto pozajmljivanje*	0	-522	-438	-920	-83	-438	-480	-563	2.222	-488	-400	-326	-2.438
3	Neto nabavka nefinansijskih sredstava	70.853	55.825	369.530	210.721	69.281	15.057	49.568	48.802	139.459	640.355	633.078	1.056.308	3.358.836
4	Vladin suficit/deficit (1-2-3)	17.660	-195.370	-649.127	-117.855	2.583.875	209.192	1.876.926	-343.730	326.005	-1.427.467	-1.430.418	-744.804	104.887
5	Neto finansiranje**	-8.193	-18.465	-129.110	-12.050	-11.993	-11.770	-43.377	-143.280	-14.650	0	-15.561	16.909	-391.541

Tabela 3.1.

Hercegovačko-neretvanski kanton, I-XII 2008.g.

		I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII	I-XII 2008
1	Prihodi (11+12+13+14)	21.330.000	19.291.886	21.281.762	20.669.587	23.606.824	23.008.669	23.119.952	20.619.431	22.769.961	23.300.086	18.917.892	33.367.734	271.283.783
11	Prihodi od poreza	16.667.563	13.552.923	16.680.143	16.337.056	16.764.037	16.786.712	17.699.744	15.636.781	18.087.546	18.179.326	14.639.606	18.885.056	199.916.492
	Porezi na dobit pojedinaca i preduzeća	880.148	876.642	916.724	523.448	595.002	411.080	594.945	383.262	813.606	849.365	884.554	795.962	8.524.738
	Porezi na plaće i radnu snagu	2.105.105	2.167.682	2.110.732	2.391.978	2.491.323	2.370.252	2.506.643	2.171.903	2.329.982	2.524.556	2.380.729	5.439.057	30.989.943
	Porez na imovinu	909.175	582.275	821.345	660.964	1.063.091	738.762	751.819	726.750	613.511	749.261	575.896	448.868	8.641.717
	Domaći porezi na dobra i usluge (po propisima do 31,12,2005)	771.903	451.594	432.813	81.486	344.761	362.782	176.763	75.754	90.940	336.756	131.643	483.246	3.740.439
	Prihodi od indirektnih poreza	11.875.598	9.277.811	12.147.470	12.437.559	12.110.233	12.724.886	13.503.075	12.126.690	14.082.267	13.449.553	10.526.594	11.521.910	145.783.647
	Ostali porezi	125.633	196.918	251.059	241.621	159.628	178.949	166.499	152.423	157.239	269.835	140.190	196.013	2.236.008
12	Neporezni prihodi	3.364.152	5.250.396	4.189.397	3.947.011	6.330.936	4.175.574	4.227.581	4.347.490	3.299.568	3.686.568	3.456.639	9.118.831	55.394.141
13	Grantovi	1.220.823	374.927	334.761	278.558	328.609	1.244.356	996.265	452.799	1.191.614	1.335.929	729.785	5.275.486	13.763.914
14	Ostali prihodi	77.462	113.640	77.462	106.962	183.242	802.027	196.362	182.362	191.232	98.262	91.862	88.362	2.209.236
2	Rashodi (21+22)	14.260.220	15.582.931	18.571.600	16.953.910	20.846.418	21.886.780	19.536.518	17.719.637	24.885.642	22.215.667	20.614.984	37.329.979	250.404.286
21	Tekući izdaci	14.260.220	15.582.931	18.571.600	16.953.910	20.846.418	21.886.780	19.536.518	17.719.637	24.885.642	22.210.667	20.614.984	37.329.979	250.399.286
	Plaće i naknade	8.324.714	8.314.156	7.905.445	10.474.952	9.768.146	9.972.860	11.785.226	9.127.621	10.212.565	10.142.865	10.350.087	14.376.816	120.755.453
	od čega: Bruto plaće	6.637.720	6.642.334	6.273.690	7.964.849	7.842.724	7.788.561	7.693.277	7.774.939	8.055.189	8.100.747	8.258.888	9.510.662	92.543.580
	od čega: Naknade	1.686.994	1.671.823	1.631.755	2.510.103	1.925.421	2.184.299	4.091.949	1.352.683	2.157.376	2.042.119	2.091.199	4.866.153	28.211.873
	Doprinosi poslodavca i ostali doprinosi	788.046	783.523	645.735	1.027.502	934.225	923.246	905.427	897.552	981.910	963.017	976.454	1.128.817	10.955.453
	Izdaci za materijal i usluge	1.820.377	1.746.554	2.609.078	2.247.304	2.736.194	3.524.680	2.018.839	3.374.254	5.262.263	4.270.195	3.487.773	8.022.327	41.119.838
	Grantovi	3.104.498	4.166.736	6.227.745	3.048.480	6.903.253	6.100.869	4.344.396	3.821.501	7.211.917	6.586.082	5.292.219	12.716.103	69.523.798
	Izdaci za kamate i ostale naknade	121.146	23.029	30.514	25.545	24.802	23.926	117.103	34.274	45.524	24.913	10.711	37.522	519.009
	Doznake nižim potrošackim jedinicama	101.438	548.933	1.153.084	130.128	479.799	1.341.198	365.527	464.435	1.171.463	223.595	497.741	1.048.395	7.525.735
22	Neto pozajmljivanje*	0	0	0	0	0	0	0	0	0	5.000	0	0	5.000
3	Neto nabavka nefinansijskih sredstava	1.132.829	1.651.722	1.283.136	1.489.326	1.696.343	2.148.672	3.194.303	1.388.883	2.128.250	2.733.691	2.155.370	3.545.017	24.547.543
4	Vladin suficit/deficit (1-2-3)	5.936.950	2.057.232	1.427.026	2.226.350	1.064.063	-1.026.783	389.131	1.510.911	-4.243.931	-1.649.273	-3.852.462	-7.507.262	-3.668.046
5	Neto finansiranje**	-204.256	284.609	103.525	-21.849	351.331	-22.018	-191.545	-22.075	-70.533	-27.741	-14.341	-28.393	136.714

Tabela 3.2.